

Scenariji o Evropi: Scenario 3

Konferencija Misliti Evropu – diskursi i modeli

Panel diskusija Misliti o Evropi: Ima li umetnost značaja?

Dejan Grba

Očaravajuće nepredvidljiv scenario

Polazeći od ideje projekta *Scenariji o Evropi*, možda bismo mogli da razmotrimo mogućnosti, funkcije i uloge savremene umetnosti kao skup scenarija. U poređenju sa konvencionalnim, ovi scenariji su otvoreni i nepredvidljivi, u stalnom procesu nastajanja i prerade. Zbog toga bih bio oprezan prema uopštenim i fiksiranim platformama u sagledavanju savremene umetnosti, i ovde iznosim fragmente svojih razmišljanja.

Smatram da umetnost nije suštinski disfunkcionalna i da (može da) ima izvestan politički i ekonomski uticaj. Pitanja našeg panela o svrsi, značaju i smislu umetnosti su osnovna pitanja koje umetnici sebi postavljaju (mada možda intenzivnije dok su mladi), često i na različite načine naglašavajući u tom kontekstu da umetnost određuje samu sebe. To možda važi na nekim konceptijskim i produkcijskim planovima ali, budući da je umetnost biološki luksuz, njen identitet i društvena pozicija su značajno ako ne i presudno određeni širim ekonomskim i političkim okolnostima sveta u kojem nastaje.

Umetničku karijeru sam započeo introspekcijom i samoispitivanjem, i moj rad je motvisan potrebom za transformacijom, za prevazilaženjem ličnih ograničenja i otpora kroz stvaralački postupak. Najzujbudljiviji i najzahvalniji aspekt umetničkog rada za mene je istraživanje, a naročito promena do koje ono dovodi na fiziološkom, kognitivnom, psihičkom i emotivnom planu i koja se reflektuje u promeni teorijskog, metodološkog i tehničkog pristupa. Ona je apstrahovana i zabeležena u radu postajući tako pristupačna publici. Ta dva nivoa promene – promena umetnika i moguća promena posmatrača – uspostavljaju neku vrstu nanoeokologije i nanopolitike sa određenim, manje ili više značajnim, konsekvencama po okruženje.

Verujem da umetnost uvek treba da preispituje i kritikuje relevantne aspekte ljudskog iskustva, percepcije, odnosa i ideja, i da to preispitivanje i kritiku ponudi javnosti na inteligentan, jasan i nepretenciozan način. U složenom relacionom sistemu ekonomije,

politike, kulture i umetnosti,¹ pojedinačni umetnik može da deluje na relativno niskom nivou i sa relativno skromnim učinkom, ali u tome mora dati sve od sebe. To zahteva otvorenost i fleksibilnost, ali i otvara pitanje uodnošavanja umetnikove etike sa poslovično koruptivnim strategijama u kulturnim i društvenim transakcijama.

U visoko diversifikovanom kulturnom sektoru tokom poslednjih dvadesetak godina, društvene veštine i društveno umrežavanje u kombinaciji sa preduzetnički poslovnom realizacijom i sistematskim plasmanom umetnosti postaju paradigmatične, dok perspektiva individualnog umetnika i delotvornost umetnosti istovremeno počinju da deluju pomalo sumorno i obeshrabrujuće.² Primereno sagledavanje tog trenda bi zahtevalo posebnu konferenciju i naš panel može da ga prikaže samo delimično.

Trend je, međutim, stvaran i izražen i, kao što je Jasper Johns jednom primetio, svakako je moguće zamisliti društvo u kojem umetnost ne postoji. Danas bi to podrazumevalo širok spektar globalnih scenarija, od onog u kojem je umetnost samo tržišna kategorija potpuno homogenizovane potrošačke kulture, do onog u kojem je ljudska kreativnost evoluirala u spoj naučnog, tehnološkog i umetničkog mentaliteta. Uz izvesnu veru u potencijale ljudskog uma i ljudske prirode, naročito je zanimljivo promišljati ove scenarije u verovatno ne tako dalekom kontekstu dominantnih biotehnoloških i genetičkih modifikacija.

Život je uvek zanimljiviji od umetnosti (ili bilo kog drugog izolovanog područja ljudskog iskustva), ali i za umetnika i za društvo umetnost je svojevrsan podsticaj i podsetnik na taj uvid. Ona odražava specifično ljudsku potrebu da prevaziđe sopstvene biološke odrednice. Kao što ističe neurofiziolog Vilayanur S. Ramachandran, citirajući Thomasa Henryja Huxleya:

Nismo anđeli, već samo sofisticovani bezrepi primati. Pa ipak, osećamo se kao anđeli zarobljeni u životinjskim telima i žudimo za transcendencijom stalno pokušavajući da zamahnemo krilima i odletimo, što je zaista neobična situacija ako o njoj razmislimo.³

---

¹ Manuel Castells, *The Rise of the Network Society (The Information Age Vol. 1)*, Wiley-Blackwell, 2010.

² Julian Stallabrass, *Contemporary Art: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, 2006.

³ Vilayanur S. Ramachandran, *Purple Numbers and Sharp Cheese in The Emerging Mind*, Reith Lectures, BBC, 2003.